 ■ Hoe reageer je op het idee dat Salomo op hoge leeftijd bepaalde opvattingen herziet en ze uitdrukt?

- Hoe reageer je op het idee dat een gelovige zoals Kohelet zich verplicht ziet onder de naam van Salomo te schrijven om gelezen en gehoord te worden?
- Sommigen beweren dat de moeilijke, soms zelfs schokkende passages van Prediker door Salomo zouden geschreven zijn toen hij zich op het dieptepunt van zijn teloorgang bevond... Hoe reageer je hierop? Is het niet jammer zo ideeën en denksporen terzijde te laten, zelfs al zijn ze ongewoon?

5. Een rode draad: ijdelheid der ijdelheden

Geluk en welzijn.... we dromen er allen van. Maar de inleiding (1.2) en de conclusie (12.8) schijnen weinig plaats te laten voor uitbundige geestdrift. **Ijdelheid der ijdelheden...** Het woord komt 37 keer terug.

Dat heeft niets te maken met 'zich beroemen op'. In veel bijbelversies gaat de vertaling in dezelfde richting: onbeduidend, waanzinnig, vruchteloos, nutteloos, slecht... Sommigen hebben het zelfs over cynisme en onzin.

Het Hebreeuwse woord is 'Hevel' en betekent **stoom, wind, zucht, adem, ademhaling, damp...** Het gaat dus om iets dat men niet in de hand kan nemen, iets dat komt en gaat. Een illustratie daarvan is Abels leven (Hevel in het Hebreeuws), dat helaas zeer kortstondig was.

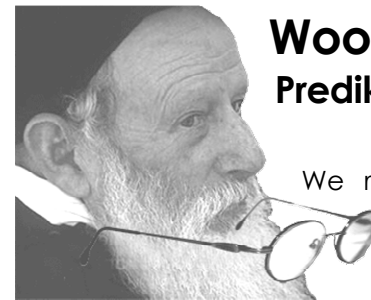
Voorbeelden van het woord 'Hevel':

- Job 7.16: de voortvluchtige aard van het leven
- Job 9.29 (tevergeefs): men kan inspanningen doen zonder concreet resultaat
- Jesaja 57.13: de wind blaast alles weg
- Jesaja 30.7: de hulp van Egypte volstaat niet, ze is dus illusoir.

In feite pleit Kohelet ervoor het **geluk zonder illusie** te beleven. Er bestaat niets dat op zichzelf HET Geluk kan verzekeren. Zelfs als iets niet slecht is, kan het op zichzelf het geluk niet verzekeren. Gok dus niet op één enkel nummer, **alles is relatief!** Geluk en welzijn zijn geen dingen die je kunt omlijsten, in automatismen verankeren...

Leef niet met absolute denkbeelden. Het boek Prediker is geen rede over de ongerijmdheid, het absurde van het leven, maar eerder een **uitnodiging tot realisme** (terwijl je, zoals Kohelet, **gelovig** bent en blijft!), tot gezond verstand en moed. En wanneer je het geluk (met een kleine b) op je pad ontmoet, aarzel dan vooral niet om ervan te genieten!

Bespreek in groep dit begrip 'ijdelheid' in verband met het geluk. Denk je dat Kohelets boodschap een belangrijke boodschap is? Waarom?

Woorden van Kohelet

Prediker - inleiding

6-12
januari

We raden u ten eerste aan het boek eerst "vluchtig" te overlopen!

1. Kohelet

De auteur stelt zich voor onder de naam 'Kohelet'. Die naam is afgeleid van de stam *qahal*, die 'samenbrengen' betekent. Hij is in het Grieks en later in het Latijn vertaald door *Ecclesiastes*, een woord dat zelf afgeleid is van *ecclesia*, 'bijeenkomst'. Kohelet is zowel een 'verzamelaar' van spreuken als diegene die in de bijeenkomst opstaat om het woord te nemen.

Je kunt twee belangrijke aspecten onderscheiden:

- **hij die het woord richt tot de vergadering** → de meester die onderwijst en vermaant ... maar ook hij die de vergadering 'prikkel't om haar tot dieper nadenken te brengen.
- **hij die in naam van de vergadering spreekt** → hij drukt uit wat de anderen denken en niet kunnen of durven zeggen...

We begrijpen allen het belang van onderricht en vermaning...

Maar wat de twee andere ideeën betreft:

- de vergadering 'prikkel'en om de gedachten te (re)oriënteren...
- duidelijk uitdrukken wat men nauwelijks of zelfs niet durft zeggen...

Is dit belangrijk in onze middens?

2. Wijsheid

Het boek Prediker behoort tot de wijsheidsgeschriften. Het Hebreeuwse woord '**wijsheid**' betekent begrip, visie, handig zijn in iets, vakkennis... Maar het gaat in de eerste plaats om **levenskunst**, de wijsheid verstandig te leven in dit leven (7.12; 10.12). Het is een wijsheid die we kunnen leren en dus doorgeven (12.11). Het doel van de oosterse wijsheid is **de echte zin van het leven te ontdekken**. Dit is ook zo voor Kohelet (1.13; 7.23,24; 9.1)

In de Bijbel houdt die wijsheid **verband met de Torah**, die God aan zijn volk geschonken heeft. " *Leef ze strikt na, dan toont u wijsheid en inzicht. Alle volken die dat zien en van deze wetten horen, zullen zeggen: 'Wat is dat grote volk wijs en verstandig!'"* (Deut. 4.6)

Het is trouwens met die sterke gedachte dat Kohelet zijn boek afsluit (12.13).

God schonk de Torah opdat de mens gelukkig zou zijn (Deut. 5.29-33).

En dat **geluk** is nu juist het voorwerp van Kohelets onderzoek. Verschillende uitdrukkingen tonen dit aan: 'welk voordeel'; 'welke baat'; 'geluk'; 'genieten'; 'zijn hart ophalen'...

Over het geluk praten... Is dat niet een beetje 'oppervlakkig' voor een bijbelboek? Zou het niet over grote theologische waarheden en leerstellingen moeten spreken? Hoe denk jij hierover? Zou het kunnen dat we ons soms te veel met leerstellingen en onvoldoende met het leven bezighouden en dat zelfs onze bijbellezen in die zin georiënteerd is?

3. Een scherpzinnige en dappere waarnemer

Terwijl sommige wijsheidsspreuken (in de Psalmen, de Spreuken...) uiteindelijk enorme clichés geworden zijn (Psalm 1 bvb. waar je de indruk hebt dat er twee parallelle werelden zijn: een voor de gelovigen, waar alles goed gaat en een voor de 'slechten', waar alles fout loopt ...), neemt Kohelet zich voor de dingen te beschrijven zonder iets te verhullen en de vragen te stellen die zich aan hem opdringen. Het ligt niet in zijn aard gedwee de gangbare opvattingen van het merendeel van zijn tijdgenoten te volgen.

Het boek steekt vol uitdrukkingen zoals "**ik zag, ik overwoog, ik erkende**". Kohelet observeert, denkt na en trekt daarna conclusies. "*Ik heb met heel mijn hart kennis gezocht en alles wat er is heb ik proberen te doorgronden... Al met al, is dat de slotsom van mijn onderzoek...*" (7.27) Zijn conclusies zijn vaak het tegenovergestelde van "wat men meestal zegt of denkt".

En hij durft het te zeggen... Het geluk laat zich niet insluiten in clichés, ook al zijn ze vroom... We zouden Kohelet enigszins kunnen vergelijken met **Job**. Maar terwijl Job hoog en luid zijn twijfels uitschreeuwt omdat hij volop geconfronteerd wordt met een pijnlijke werkelijkheid, doet **Kohelet** het op een rustiger en meer beredeneerde manier.

Fragment van het boek Prediker, in Qumram ontdekt.

- Wat denk je van Kohelets werkwijze: de dingen een voor een onderzoeken vooraleer conclusies te trekken? Is dit ook voor ons aanvaardbaar? Is het een aanvaardbaar principe in het kader van bijbelstudie?
- Bestaat bij ons de mogelijkheid vragen, twijfels, non-conformistische opvattingen uit te drukken?
- Kunnen geloof en realisme samengaan?

Noot:

Je kunt je verwonderen over de indruk van onsamenhangendheid die het boek Prediker geeft en het betreuren. Het is in ieder geval geen goed opgebouwde handleiding.

Men heeft zelfs geopperd dat een schriftgeleerde ooit het manuscript zou hebben laten vallen en de bladen in de verkeerde volgorde zou hebben opgeraapt... Maar is het niet simpelweg omdat Kohelet over het leven spreekt? Geef toe dat de dingen van het leven zich niet altijd voordoen zoals we het zouden willen...

Er was veel verzet tegen het opnemen van het boek Prediker in de **canon**. Het begint niet met een sterke verklaring van God; het stelt tal van vragen en laat soms een bittere smaak achter. Nochtans...

Een omstreden boek... Hier volgen enkele opmerkingen:

- "Een klein boekje van een tiental bladzijden... de morele kracht van de mensheid, de enige bladzijden die getuigen van koelbloedigheid."
- "Een vermoeiende en mondaine filosofie, het tegenovergestelde van gezonde profetie..."
- "Scepticisme dat strijdig is met het geloof; de catechismus van het scepticisme..."
- "Een ode aan het oppervlakkig geluk, absoluut ongepast in de Schrift..."
- "Een opmerkelijke medicijn tegen ontmoediging en hypocrisie..."

- Reageer op de opmerkingen in het kadertje hierboven...
- Vind je dat een boek als de Prediker zijn plaats heeft in de Bijbel? Waarom? Zijn er dinagen die een aeloviae niet zou moaen zeaen of denken?

4. Salomo ?

Salomo de wijze,
12de eeuws handschrift

Kohelet doet zich voor als Davids zoon, koning te Jeruzalem.

Traditioneel wordt Kohelet geïdentificeerd met Salomo, de wijze koning, auteur van verschillende wijsheidsgeschriften. Hij zou het boek **op hoge leeftijd** geschreven hebben. Nadat hij de gelegenheid gehad had alles te ervaren (hij had er inderdaad de midelen toe), bekijkt hij ten slotte alles vanuit

een andere gezichtshoek.

Men twijfelt er meer en meer aan dat Salomo de echte auteur van het boek zou zijn. Men denkt eerder aan een wijze die zich de identiteit van de wijze koning toe-eigent om ideeën te doen inslaan die soms ingaan tegen een zekere soort stereotiepe en verstarde traditionele wijsheid.

Ik betwijfel of het een goed idee is lang te discussiëren over wie de ware auteur is... Ik denk niet dat je met zekerheid de knoop kunt doorhakken. Beide sporen zouden echter tot interessante overdenkingen kunnen leiden...